

Jo Steenstra, Nieuw-Buinen

Via de Historische Kring Huessen kwam ik nazomer 2021 in contact met Isabel Bakker-Schraven, die vanaf najaar 1944 met haar ouders, zusjes en broertjes in Oldemarkt is opgevangen na de gedwongen evacuatie uit Huissen.

Zij is geboren in Huissen op 11 juni 1939. Haar roepnaam is Elsje, later wordt het Els. Zij ontwikkelt zich als beeldend kunstenaar en restaurator van schilderkunst Isabel Bakker-Schraven.

Isabel heeft goede herinneringen aan de driekwart jaar in Oldemarkt.

Op haar verzoek heb ik uit ons mailverkeer een verhaal samengesteld.

Evacuatie uit Huissen najaar 1944

De evacuatie van het tuindersgezin Schraven-Martens uit Huissen bij Arnhem is beschreven in *De Silehammer* 28/1 (maart 2019) 5-13.

De plaatsing bij gastgezinnen gebeurde door het Rode Kruis in samenspraak met de Gemeente en de plaatselijke geestelijkheid, in de persoon van pastoor Gerritsen.

Vader Nol, moeder Stien en de jongste kinderen Lineke en Guusje krijgen onderdak bij Toon en Trees Muurlink in *Huize Vijverwijk* aan de Kon. Julianaweg (huidige naam). Elsje wordt opgevangen in de RK pastorie in de Hoofdstraat, bij pastoor Gerritsen en zijn huishoudster. De kinderen Ineke en broertje Wim krijgen ernaast een plaatsje in het pand met de dubbele trapgevel, ook van de familie Muurlink, waar tevens meerdere onderduikers zaten. De hele familie Schraven op één adres gaat niet. Bovendien is moeder Stien in verwachting. De dienstboden Dina Peters en Marie Arends wisselen elkaar af in *Vijverwijk* en in het trapgevelhuis. Ook zij waren geëvacueerd uit Huissen.

Herinneringen aan Oldemarkt

“Alles ziet er veel rijker uit in Oldemarkt dan het beeld in mijn hoofd. Was het een stad? Waren er zoveel kerken? Wanneer is de molen afgebroken en het water gedempt waar we gespeeld hebben? Mijn herinnering aan de molen met een trekvaart [Mallegat] staat als een film in mijn geheugen. Ik heb er geen beeldmateriaal bij.”

Dat vraag ik mijzelf af, wanneer ik in 1982 Oldemarkt bezoek, samen met mijn man en mijn zusje Marietje. Dankzij de toegezonden foto's komt alles weer boven.

“Ik zocht het water rond de molen waar we op het ijs speelden. Schaatsen hadden wij niet, wij ‘glibberden’ over het ijs. En daar verdronk mijn zus Ineke bijna, ze is tweemaal echt kopje onder geweest. Ze werd gered, door de brandweer? Er moet iemand zijn geweest die een ladder heeft geregeld.

Die werd over het ijs geschoven om haar te redden.”

“Mijn zus ... mag niet verdrinken; de zorgvuldigheid en daadkracht van die reddingsoperatie ... Wanneer je twee keer kopje onder bent geweest, kun je als kind niet meer reageren op een ladder. Dan moet er iemand geweest zijn die over de ladder is gekropen en mijn zus uit het wak heeft getrokken, zij was al machteloos!”

Zo heb ik het gezien. Zij was mijn oudere zus. Het was een indrukwekkende redding. Het is belangrijk dat dit helder verteld wordt. Er waren zeker twee redders of nog meer. Twee helden die mijn zus hebben gered!!!

Drijfmaat is Ineke teruggebracht bij de familie Muurlink waar ik nooit eerder binnen was geweest. Natte kleding die gedroogd moest worden rond de kachel, we hadden zo weinig kleding. De vervangende slobberende kleding prikkelde onze lachspieren, de kleren waren veel te groot.

Die film zit nog in mijn hoofd, zoals het was, als kind op de pastorie!”

Vraag redactie: eind januari 1945 had het flink gevoren; Ineke was bijna zeven, Elsje nog geen vijfenhalf jaar. Wie weet nog wie de redders waren?

Foto uit najaar 1944 of begin 1945. V.l.n.r.: Wim, Lineke, Elsje, Guusje, Ineke.

“Die foto's van de kinderen op de bank, je vroeg je af hoe het mogelijk was dat de kinderen dezelfde kleding droegen, najaar 1944 en hier wellicht begin 1945. Klopt, de kinderen dragen gebreide kleding, alleen Ineke draagt lange kousen. ‘Het vertrek is maar voor een paar dagen’, werd gezegd. De evacuatie eind oktober gebeurde overhaast en onder druk met een getrokken vuurwapen. De Rijnbrug was al gebombardeerd, dus moesten we wachten in de steenfabriek om over de Rijn gezet te worden! Vanuit ons huis in Huissen waren we te voet

vertrokken. Langs de Veluwezoom lopen, lopen. Vader, moeder zwanger, de vijf kinderen en dienstbode Dina Peters. We kregen pas bij Apeldoorn een slaappleaats. Sliepen in een koeienstal, waar een kalf geboren werd, wat ik heel interessant vond, dat was dolle pret!"

Geboorte van Marietje 17 februari 1945

"*Vijverwijk*, daar verbleven mijn ouders bij de familie Muurlink, samen met de jongste kinderen. Ik weet nog dat men op de pastorie besprak dat er een kindje geboren was. Het zou gedoopt moeten worden. Ik besloot weg te sluipen uit de pastorie om te gaan kijken of het zo was. Niemand had het mij verteld. Een meisje? Het bleek mijn zusje Marietje te zijn. Vlakbij *Vijverwijk* liep ik door een bevroren greppel, om niet gezien te worden. Voor het huis aangekomen tikte ik op het goede raam, rechtsvoor. Moeder lag op bed, schrok en gebod me vlug terug te gaan. Ze gaf me nog een gedroogd appeltje uit het blikje dat ze van thuis voor de evacuatie had meegenomen. Ik huppelde terug, ik had de baby gezien! Ik plukte schapenwol van het prikkeldraad om mijn handjes warm te wrijven – geen jasje aan, blote beentjes. Terug op de pastorie maakte ik van de wolpluizen een portretje – voor de baby!"

Zomer 1982 bezoek aan Oldemarkt van Isabel Bakker-Schraven, met haar man Dick Bakker en haar zus Marietje Schraven.

Marietje zit op het pad voor Huize Vijverwijk, waar zij is geboren op 17 februari 1945.

Foto: Dick Bakker.

Het echtpaar Schraven-Martens was gehuisvest met alleen de twee jongste kinderen, dochtertje Lineke en zontje Guusje, aan de rechterzijde van Huize Vijverwijk van Toon en Trees Muurlink.

Dochter Marietje Muurlink werd meter (peettante) van Marietje Schraven. Pasen 1 april 1945

“Het werd Pasen. Een jong meisje uit de parochie bracht een ganzenei voor ‘het Kind van de Pastoor’...!!! Goed bedoeld, maar het was wel veel, zo’n groot ei, en ik mocht niemand teleurstellen. Met samengeknepen handjes bad ik:

O, Lieve Heertje, een aardbeitje met slagroom... dan is het Vrede”

Een prachtig verhaal waar een schilderij, een stilleven, door is ontstaan:

“Een aardbeitje met slagroom”

*Gebed van een vijfjarig meisje:
“Elsje van de pastorie”.*

Toelichting: “Techniek: gelaagde fijnschilderkunst, met de allerbeste olieverf. De aardbei is onderdeel van een drieluik. Het zijn beladen elementen uit mijn kinderjaren. Gezamenlijk horen ze bij elkaar te blijven. Worden niet meer geëxposeerd. De aardbei hoort bij mijn tijd op de pastorie in Oldemarkt.”

Kunstenaar Isabel Bakker-Schraven heeft toestemming gegeven voor het plaatsen van haar beeldmateriaal. Het valt onder Pictoright.

Terug naar Huissen juni 1945

Ook na de terugkeer naar Huissen verliep nog niet alles naar wens.

“De oudste drie kinderen zijn op een tweede evacuatieadres ondergebracht in Almelo bij een achternicht van mijn vader, vriendin van mijn moeder. De reden was, dat er nog geen herstelde woonruimte beschikbaar was in Huissen. De datum? Het kan tot eind augustus geweest zijn, want de scholen lagen ook nog in puin. Er werden klassen samengesteld in het Franciscanessenklooster. Ik werd ingedeeld meteen in de tweede klas, sloeg dus de eerste klas over. Ik herinner mij dat er 52 kinderen in de tweede klas zaten.”

Na de oorlog zijn in het gezin Schraven-Martens nog drie kinderen geboren.

Moeder Stien Schraven, die ook nog de administratie deed, hield het grote gezin draaiende door een strak schema te hanteren met behulp van dienstmeisjes. Zij trainde de meisjes van achttien jaar, afkomstig van een kostschool uit Almelo, in

huishoudelijk werk, tafelmanieren etc. Elke drie maand werd over hen een rapport opgesteld en met een begeleider besproken. De meisjes bleven contractueel tot hun 21ste jaar, klaargestoomd om zelf een gezin te kunnen stichten.

In 1950 werd moeder Stien ernstig ziek. De kinderen hebben haar voor het laatst in leven gezien eind juni, zij werden verdeeld over familie in Limburg. Begin augustus kwamen ze terug voor de begrafenis van moeder, die slechts 33 jaar heeft mogen worden.

“Na de begrafenis was niets meer hetzelfde. De luiken voor de ramen dicht, de radio uit. Een ‘wybertje’, een zwart ruitje, op je jas genaaid ten teken van rouw. Vader Schraven heeft het gezin bijeen willen houden. Ons dienstmeisje voor dag en nacht uit Almelo mocht nog blijven, zij kon ook niet gemist worden! Echter, ze werd verliefd, haar verloofde stelde voor te gaan emigreren, hij ging vooruit naar Australië, daar zouden ze een gezin stichten.

Er wordt gezocht naar een huishoudster... Het loopt zoals het loopt!

Ineke, inmiddels Ini, moet thuiskomen van de middelbare school. Dit is een moeilijke periode geweest. Elsje, nu Els, later Isabel, vertrekt naar Pensioonaat *De Voorzienigheid* te Steenwijkerwold voor de vooropleiding lerares N XIX (huishoudkunde), later gevolgd door Lineke, inmiddels Liny. En Marietje wordt Marit.”

Nawoord: beeldend kunstenaar en restaurator Isabel Bakker-Schraven

Op www.art-isabel.nl staat veel werk afgebeeld en zijn exposities vermeld.

Aanvullende informatie bieden krantenartikelen, zoals een interview in verband met haar jongste expositie ‘Het kind centraal’ van 10 december 2021 tot met 15 januari 2022 in de bibliotheek te Oudenbosch (BN De Stem 10.12.2021).

Isabel stamt uit een kunstzinnige familie. Thuis in Huissen vermaakte iedereen zich met boetseren, tekenen en schilderen. “Ik wist niet beter of dat hoorde bij de opvoeding.” Haar vader zei: “Wat haar ogen zien, maken haar handen.”

Het duurde wel even vooraleer ze met die kwaliteiten naar buiten kwam.

“Eigenlijk pas toen we in 1970 in Bosschenhoofd kwamen wonen. Betrokken bij welfarewerk van het Rode Kruis, ziekenbezoek, alle woensdagmiddagen creatief bezig met de jeugd, wel tien, vijftien jaar lang. Ik genoot er zichtbaar van.”

Ook volgde Isabel de masterclass aan het Amsterdams Instituut voor Schilderkunst, maar haar hart lag toen al te zeer bij West-Brabant. “Mijn blijheid en groei zijn hier geworteld, hier heeft mijn werk erkenning gekregen.” Dat laatste ook vanwege de indrukwekkende restauratie van de kruiswegstaties van Peter Heinrich Windhausen in de H. Hart van Jezuskerk te Bosschenhoofd.

Tevens restaureerde zij de kruiswegstaties van Jan Toorop in de Pauluskerk te Oudenbosch, maar die kerk is in 2015 aan de eredienst onttrokken.

Isabel Bakker-Schraven aan het werk tijdens de restauratie van de kruisweg van Jan Toorop. Foto: Frank Timmers, BN De Stem 01.04.2017.

Voor de expositie getiteld 'Het kind centraal' selecteerde Isabel twintig werken, met steeds expressies van geborgenheid, kwetsbaarheid en vrijheid in zich. Het doek 'De ware Jozef' opent de route. Ze vereeuwigde de zwangere Maria met een beschermende Jozef achter haar in 1993. "Er zit veel emotie in dit schilderij. Jozef voelt zich zeer verantwoordelijk voor het ongeborn kind."

Bijzonder is ook het zelfportret 'Mijn eerste Moederdag aan zee'. "Gemaakt aan de hand van dia's, die mijn man Dick als trotse vader maakte. Het hing altijd voor onszelf in mijn atelier, nu durf ik het wel vrij te geven."

Isabel woont, zoals vermeld, in Bosschenhoofd. Die naam kan lezers van *De Silehammer* bekend voorkomen, want in het nummer 22/2 (juni 2014) 13v. stond een artikeltje over het beeld 'Spelende kinderen' bij de Brinkschool te Scheerwolde, inmiddels iets verplaatst. Het beeld uit 1977 is gemaakt door Henny Visser, die ook in Bosschenhoofd heeft gewoond.

*Isabel Bakker-Schraven bij haar zelfportret uit 1965 (Kijkduin) met als titel: 'Mijn eerste Moederdag aan zee'.
Foto: Peter van Trijen, BN DeStem 10.12.2021.*

Dit artikel staat in kleur op de HVIJ-site > De Silehammer > 30/1